

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ

У статті на підставі аналізу висвітлено основні педагогічні технології, які є найбільш поширеними у системах підготовки педагогічних працівників в країнах Чорноморського регіону, а саме: проектна технологія (метод проектів), інтегративно-модульні технології, модульно-рейтингова технологія навчання, технологія проблемного навчання, сугестивна технологія, кейс-технології, технологія розвивальної кооперації, інформаційно-комунікативні технології та технології комп'ютерного дистанційного навчання. Наголошується на пріоритетності інтеграції інформаційно-комунікативних технологій у педагогічну освіту для формування професійного досвіду студентів у досліджуваних країнах.

Ключові слова: Чорноморський регіон; вища педагогічна освіта; педагогічні технології; педагогічні працівники; засоби навчання.

Актуальність проблеми. Зміна сутності, структури, функцій, цілей, завдань, умов, у цілому *місії* сучасної вищої педагогічної освіти передбачає науково-детерміноване удосконалення освітніх і педагогічних технологій. Технологія – це галузь науки, яка вивчає та розробляє науково обґрунтовані засоби отримання результатів діяльності, допомагає реалізувати на практиці конкретну ціль з максимальною ефективністю і найменшими витратами. Завдання технології як науки – виявлення закономірностей з метою визначення і використання на практиці найбільш результативних процесів. Сучасна педагогічна технологія передбачає, по-перше, систему організації виробничого процесу, по-друге, характер використання людської праці, її стимулювання, по-третє, науку про організацію.

В. Кремень зазначає, що сучасна цивілізація входить в епоху особливого типу прогресу, специфіка якого полягає у значному посиленні нового джерела розвитку. Його сутність – у нових технологіях виробництва та генеруванні знань, обробленні інформації та символічної комунікації. Виникає нова антропосоціальна структура, зумовлена становленням нового способу розвитку людської цивілізації, яку справедливо називають *техногенною*. Її характерні риси – самоорганізація, саморозвиток і творче мислення [6, с. 5]. У сучасних умовах проблема технологізації підготовки педагогічних кадрів у зарубіжних країнах є глобальною. Як свідчить аналіз науково-педагогічних досліджень та вивчення досвіду підготовки педагогічних кадрів у країнах Чорноморського регіону, цю проблему розв'язують по-різному. Розгляд проблеми розробки і впровадження технологій підготовки педагогічних кадрів пов'язані з соціальними, національними традиціями, культурно-освітньою спадщиною, характерними для

тієї чи іншої країни, а також з політичною й ідеологічною ситуацією в цих державах.

Аналіз останніх досліджень. Проблему технологізації навчального процесу широко досліджують як вітчизняні (А. Алексюк, В. Бондар, Я. Бурлака, О. Глузман, М. Гриньова, Р. Гуревич, В. Лозова, О. Падалка, О. Пехота, І. Підласий), так і зарубіжні (Т. Акбашев, В. Безпалько, К. Бруслінг, Я. Булахова, А. Даллакян, О. Думітраш, М. Кларін, М. Кларк, Л. Ланда, М. Левіна, П. Папаконстантину, Н. Кастис, Т. Сікамото, Н. Талізін, Д. Фінн, А. Хаджиумері, Н. Щуркова, Ф. Янушкевич, Л. Яршова) науковці.

Поняття педагогічної технології в усьому світі викликає серйозні дискусії, що не дозволяє дати йому однозначного визначення, яке приймалося б усіма. Основними характеристиками педагогічної технології дослідники називають системність, концептуальність, науковість, інтегративність, гарантованість результату, відтворення, ефективність, якість навчання, мотиваційність, новизну, алгоритмічність, інформативність, оптимальність, можливість тиражування і перенесення в нові умови. Так, В. Вакуленко вважає, що поняття технології в сучасному значенні використовується насамперед у виробництві (промисловому, сільськогосподарському), різних видах науково-виробничої діяльності людини і припускає сукупність знань про способи (сукупність способів, операцій, дій) здійснення виробничих процесів, що гарантують отримання певного результату. Найважливішим атрибутом педагогічних технологій є концептуальне обґрунтування їх суті і різноманітності. Мається на увазі той факт, що будь-яка педагогічна технологія має під собою теоретико-методологічну, філософську, психологічну базу, і всі вони певною мірою є модифікаціями виділених основ. [1, с. 183].

Російська дослідниця Г. Молева зазначає, що сучасний педагог повинен орієнтуватися в широкому

спектрі інноваційних ідей, технологій та бути готовим до виконання функцій, пов'язаних із упровадженням у практику освітніх технологій. Цієї думки дотримується українська дослідниця О. Пехота, стверджуючи, що технологічна грамотність майбутнього учителя дає змогу йому глибше усвідомити своє істинне покликання, реальніше оцінити потенційні можливості, дивитися на педагогічний процес з позиції його кінцевого результату [9, с. 4]. І. Підласий цілком слушно наголошує, що володіння технологіями стає загальною і пріоритетною потребою ринку, визначає напрямки опанування професійними вміннями, враховується під час опанування якості і вартості освітньо-виховних послуг. На ринок освітніх послуг учитель виставляє свій високий професіоналізм, в основі якого лежить досконале знання педагогічних технологій [12, с. 49].

Грецький дослідник П. Папаконстантину наполягає, що в процесі професійної підготовки педагогічних кадрів, вони мають, насамперед, оволодіти знаннями з методик викладання шкільних дисциплін (методична підготовка). Під час підготовки студенти мають навчитися з безлічі педагогічних технологій, методів навчання, обирати ті, що підходять для викладання саме цієї дисципліни, саме в цьому класі; навчитися оволодівати новими способами отримання знань, вивчати нові канали інформації і в майбутньому навчити цього своїх учнів. Головне, на думку П. Папаконстантину, сформулювати у вчителя й учнів потребу в постійному збагаченні знань своїм особистим способом [16, С. 40–45].

О. Думітраш зазначає, що в останні роки зміни в освіті відбуваються повсюдно: Росія і Молдова не виключення. Але, стверджує дослідниця, якщо в системі російської освіти законодавчо закріплено положення про застосування проектної технології як засобу реалізації компетентнісного підходу, то в Молдові є декларація модернізації освіти, відображена у програмі – так званому Модернізованому курікулумі, який проголошує формування ключових компетенцій, але поки немає реального документа, який фіксує використання ефективною проектною методикою, яку називають технологією XXI століття. [4, с. 3]. **Метою статті** є виявлення основних педагогічних технологій, які є найбільш ефективними та характерними для підготовки фахівців у сфері освіти в країнах Чорноморського регіону.

Згідно з метою було поставлено такі **завдання**: 1) довести значущість та результативність використання педагогічних технологій для підготовки педагогічних кадрів у країнах Чорноморського регіону; 2) висвітлити *основні* педагогічні технології, які є найбільш ефективними та характерними для професійної підготовки педагогічних працівників в країнах Чорноморського регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Отже, педагогічні технології у вищому навчальному закладі повинні проектувати механізм управління і розвитку особистості майбутнього спеціаліста. Цей процес, на думку російського науковця Ю. Щербакова, є можливим лише за умови сукуп-

ності дій – пізнавальних та інструментальних – студентів і викладача. В основі розробки таких технологій є: а) проектування високоефективної навчальної діяльності студентів; б) високоефективна управлінська діяльність викладачів [14, с. 191].

Таким чином, стан і розвиток системи підготовки педагогічних кадрів у кожній країні Чорноморського регіону можна оцінювати за рівнем розвитку педагогічних технологій. У тезаурусі ЮНЕСКО педагогічна технологія визначається як системний метод створення, використання та визначення усього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних та людських ресурсів, їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти [17]. Зараз відбувається осмислення педагогічного процесу з різними деталізаціями поняття «педагогічні технології». Педагогічна технологія – це:

– системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання, *засвоєння знань з урахуванням технічних та людських ресурсів, їх взаємодії*, завданням яких є оптимізація форм освіти (визначення ЮНЕСКО) [17];

– своєрідна конкретизація методики, *проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці*; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково обґрунтований проект навчально-виховного процесу і має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання та виховання [3, с. 51];

– синтез науково обґрунтованого і раціонально відібраного змісту та організаційних форм, які *створюють умови для мотивації, стимулювання та активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів*; у педагогічній технології кожний елемент та етап навчально-виховного процесу обумовлені, націлені на результат, який об'єктивно діагностується [2, с. 273];

– проект і реалізація системи *послідовного розгортання педагогічної діяльності*, спрямованої на досягнення цілей освіти та розвитку учнів [7, с. 14];

– набір операцій з конструювання, формування, *контролю знань, умінь і навичок, ставлень відповідно до поставленої мети* [5, с. 148]; проектування та опис процесу формування особистості учня з метою досягнення попередньо визначеного результату навчання [11, с. 18];

– один із спеціальних напрямків педагогічної науки (прикладна педагогіка), покликаний забезпечити досягнення певних завдань, підвищувати ефективність навчально-виховного рівня, гарантувати його високий рівень [12, с. 10];

– науковий підхід, що досліджує найбільш раціональні шляхи навчання і система способів, принципів, що *регулюють процес навчання* [13, с. 225];

– сукупність процедур, засобів і способів вирішення педагогічних завдань, які застосовуються в певному алгоритмі [10].

Сьогодні вже створено стратегічний документ, спрямований на формування методологічної платформи вчителя нової формації для об'єднаної Європи XXI століття – «Педагогічну Конституцію

Європи», де цілий розділ присвячено педагогічним технологіям. У документі зазначено, що ефективність діяльності педагога безпосередньо залежить від володіння механізмами та способами донесення змісту освіти до тих, хто навчається. Сучасні педагогічні технології і методика їх застосування визначаються змістом навчального предмету, загальними принципами педагогічного процесу, надбаннями культури та соціальної практики. У документі чітко окреслюється, що педагогічні технології не підлягають догматизації. В основі їх застосування – право вільного вибору учителя, заснованого на його педагогічній майстерності і творчості. Педагогічні технології, що здійснюються з використанням власних наукових досліджень педагога, із застосуванням сучасних інформаційних засобів, мовних стратегій і дискурсних прийомів, визначаються «високими педагогічними технологіями». Сучасні педагогічні технології забезпечують інноваційний характер розвитку педагогічної освіти, ефективність навчально-виховної діяльності педагога.

Простежуючи динаміку осмислення сутності та результативності педагогічних технологій, необхідно підкреслити особливості розвитку *технологічного підходу* до підготовки педагогічних кадрів у країнах Чорноморського регіону – від індивідуальної майстерності, тобто мистецтва педагога, до загальновідомих, усталених активних методів і форм освіти.

У контексті цього можна помітити, що саме розвиток засобів навчання і пов'язаних з ними методик, збільшення їх ваги у педагогічних системах від епохи до епохи стимулювали процес технологізації педагогіки в таких означеннях: стандартизація, уніфікація «освітнього виробництва» в системі масової освіти; піднесення творчого процесу (створення й оцінка технологій навчання) на більш високий рівень; упорядкування освітньої системи на основі ієрархії рівнів організації і відповідних їм специфічних технологій тощо.

Основою сучасних педагогічних технологій навчання і виховання, що використовуються у країнах Чорноморського регіону є функціональна модель діяльності спеціаліста, яка дозволила звести до мінімуму головні недоліки традиційного підходу – дроблення процесу навчання на безліч важко пов'язаних між собою навчальних дисциплін і недостатній облік індивідуальних пізнавальних потреб студентів. Сьогодні найбільш широко використовуються в країнах Чорноморського регіону такі педагогічні технології: *проектна технологія* (метод проектів), *інтегративно-модульні технології*, *модульно-рейтингова технологія навчання*, *технологія проблемного навчання*, *сугестивна технологія*, *кейс-технології*, *технологія розвивальної кооперації*, *інформаційно-комунікативні технології та технології комп'ютерного дистанційного навчання* (див. табл. 1).

Таблиця 1

Педагогічні технології, які мають поширене використання у навчальному процесі вищих педагогічних навчальних закладів країн Чорноморського регіону

Країна	Педагогічні технології, які мають поширене використання у навчальному процесі вищих педагогічних закладах
Азербайджан	<i>технологія проблемного навчання, інтегративно-модульні технології інформаційно-комунікативні технології*</i>
Албанія	проектна технологія (метод проектів), інтегративно-модульна технологія, <i>інформаційно-комунікативні технології</i> , технологія проблемного навчання
Болгарія	<i>сугестивна технологія навчання</i> , інтегративно-модульні технології, інформаційно-комунікативні технології
Вірменія	технологія проблемного навчання, інформаційно-комунікативні технології, <i>кейс-технології</i>
Греція	проектна технологія (метод проектів), інтегративно-модульні технології, інформаційно-комунікативні технології, кейс-технології, <i>технології комп'ютерного дистанційного навчання</i>
Грузія	технологія проблемного навчання, технологія навчання у співробітництві, інформаційно-комунікативні технології, <i>кейс-технології</i>
Молдова	проектна технологія (метод проектів), інтегративно-модульна технологія, інформаційно-комунікативні технології, кейс-технології, <i>технології проблемного навчання</i>
Росія	технологія проблемного навчання, сугестивна технологія навчання кейс-технології, інформаційно-комунікативні технології, <i>технологія розвивальної кооперації</i>
Румунія	<i>проектна технологія (метод проектів)</i> , сугестивна технологія навчання, інтегративно-модульні технології, інформаційно-комунікативні технології
Туреччина	<i>інтегративно-модульні технології</i> , блочна технологія, технологія контекстного навчання, технологія особистісно-орієнтованого навчання
Україна	<i>модульно-рейтингова технологія</i> , технологія проблемного навчання, інтегративно-модульні технології, інформаційно-комунікативні технології

*Курсивом виділено найбільш поширені педагогічні технології

Висновки. Отже, для сучасної теорії і методики підготовки педагогічних кадрів характерним є пошук нових педагогічних можливостей, що пов'язано насамперед, з відмовою від деяких елементів традиційного навчально-виховного процесу, використанням ідеї цілісності педагогічного процесу як системи, що спирається на теорії загальнолюдських цінностей, гуманізації, особистісно-орієнтованого

підходу, пріоритету суб'єкт – суб'єктних відносин. У навчальний процес вищих педагогічних навчальних закладів країн Чорноморського регіону активно упроваджуються ефективні педагогічні технології навчання (*проектна технологія (метод проектів)*, *інтегративно-модульні технології*, *технологія проблемного навчання*, *кейс-технології*, *блочна і модульна технології*, *сугестивна, технологія контекстного*

навчання, технологія розвивальної кооперації, особистісно орієнтовані та інформаційно-комунікативні технології), змінюється інфраструктура моделей підготовки педагогів і змісту їх навчання.

Проектна технологія навчання (метод проектів), сьогодні є досить сучасним та ефективним методом навчання у вищих педагогічних навчальних закладах Албанії, Болгарії, Греції, Молдови, Румунії та Туреччини. Найбільш поширеним є використання проектних технологій навчання у процесі підготовки педагогічних працівників у вищих Румунії: Університет ім. Бабеша-Больяй (м. Клуж) та Університеті Бухареста (м. Бухарест).

Вищі навчальні заклади Туреччини, які здійснюють підготовку учителів, активно впроваджують у навчальний процес такі технології, як модульну і блочну, а також технологію контекстного навчання. Інтегративно-модульні технології активно використовуються в навчальному процесі педагогічних вищів Азербайджану, Албанії, Болгарії, Молдови, Румунії, Туреччини, України. Технологія проблемного навчання є найбільш поширеною у вищих педагогічних навчальних закладах Азербайджану, Албанії, Вірменії, Грузії, Молдови, Росії, України. Найбільш поширеною педагогічною технологією при підготовці педагогів у Болгарії сьогодні є сугестивна технологія. Використання кейс-технологій вважається ефективним у навчально-виховному процесі вищих педагогічних навчальних закладів Вірменії, Греції, Грузії, Молдови та Росії. Вони є провідними технологіями, які сьогодні використовуються при під-

готовці вчителів у Горі державному педагогічному університеті (м. Горі), Державному Ільїнському Університеті (м. Тбілісі) та Тбіліському педагогічному інституті Іллі Чавчавадзе державного університету (м. Тбілісі).

При підготовці педагогічних працівників у Росії все більш застосовуваною стає технологія розвивальної кооперації. Інформаційно-комунікативні технології активно використовуються в навчальному процесі в усіх вищих педагогічних навчальних закладах країн Чорноморського регіону.

Особливу увагу Уряду одинадцяти країн Чорноморського регіону приділяють інтеграції інформаційно-комунікативних технологій у педагогічну освіту та формуванню професійного досвіду студентів. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему освіти вважається ключовим елементом реформи освіти цієї країни. Таким чином, сучасна національна політика в галузі освіти країн-учасниць ОЧЕС спрямована на широке використання саме інформаційно-комунікативних технологій. Таким чином, наявні проблеми у системах вищої педагогічної освіти потребують істотних змін у парадигмі педагогічної освіти країн Чорноморського регіону, в усіх компонентах навчально-виховного процесу. Реформування процесу навчання у вищих педагогічних навчальних закладах досліджуваних країн спрямоване на включення студентів до активного процесу пізнання і суттєвого впливу на мотиваційну, пізнавальну, емоційно-вольову, та психофізіологічну сфери їх особистості, забезпечуючи тим самим їх професійне становлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вакуленко В. М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / В. М. Вакуленко Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2008. – 562 с.
24. Глузман А. В. Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования : моногр. / А. В. Глузман. – К. : Просвіта, 1997. – 312 с.
25. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
26. Думитраш О. В. Проектное исследование по русскому языку как способ формирования культурно-языковой компетентности молдавских старшеклассников : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / О. В. Думитраш; Государственный институт русского языка им. А. С. Пушкина. – М., 2012. – 24 с.
27. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий : пособие для препод. / А. К. Колеченко. – СПб. : КАРО, 2002. – 368 с.
28. Кремень В. Г. Освіта і суспільство в парадигмі синергетичного мислення / В. Г. Кремень // Педагогіка і психологія. – 2012. – № 2 (75). – С. 5-10.
29. Левина М. М. Технологии профессионального педагогического образования : учеб. пособие для студ. педвузов / М. М. Левина. – М. : Академия, 2001. – 272 с.
30. Молева Г. А. Профессиональная подготовка учителей в условиях модернизации образования : [Электронный ресурс] / Г. А. Молева. – Режим доступа : http://pf.ujep.cz/files/_konferenceKPG/kolar/Moleva.pdf.
31. Освітні технології: навч. метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2004. – 256 с. – Бібліогр. в кінці розд.
32. Педагогічна Конституція Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/article?art_id=246378962&cat_id=244277212.
33. Педагогічні технології: теорія і практика : курс лекцій / за ред. М. В. Гриньової; Полт. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. – П., АСМІ : 2004. – 180 с.
34. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга учителя / І. П. Підласий. – Х. : Основа, 2010. – 360 с.
35. Професійна педагогічна освіта : компетентнісний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 412 с.
36. Сапожников С. В. Проблемы системы высшей освіти у Республіці Азербайджан / С. В. Сапожников // Проблемы современной педагогической освіти. Сер. Педагогіка і психологія : зб. статей. – Вип. 22, Ч. 1. – Ялта : РВВ КГУ, 2009. – С. 72–76.

37. Традиции и тенденции развития зарубежного высшего образования и перспективы взаимодействия с российской высшей школой : монография / Ю. С. Перфильев, А. П. Суржиков, В. Т. Федин, С. М. Зильберман, А. В. Макаров, Н. М. Эдвардс; Томский политехнический университет. – Томск : Изд-во Томского политехнического университета, 2011. – 588 с.
38. Παλακωνσταντίνου Π. Εκπαιδευτικό έργο και αξιολόγηση στο σχολείο / Π. Παλακωνσταντίνου. – Αθήνα : Έκφραση, 1997. – 272 σ.
39. UNESCO Thesaurus [Electronic resource] – Mode of access : <http://www2.ulcc.ac.uk/unesco/>.

Сапожников С. В., Днепрпетровский университет имени Альфреда Нобеля, г. Днепрпетровск, Украина

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ В СТРАНАХ ЧЕРНОМОРСКОГО РЕГИОНА

В статье на основании анализа освещены основные педагогические технологии, которые являются наиболее распространенными в системах подготовки педагогических работников в странах Черноморского региона, а именно: проектная технология (метод проектов), интегративно-модульные технологии, модульно-рейтинговая технология обучения, технология проблемного обучения, суггестивная технология, кейс-технологии, технология развивающей кооперации, информационно-коммуникационные технологии и технологии компьютерно-дистанционного обучения. Делается акцент на приоритетности интеграции информационно-коммуникационных технологий в педагогическое образование для формирования профессионального опыта студентов в исследуемых странах.

Ключевые слова: Черноморский регион; высшее педагогическое образование; педагогические технологии; педагогические работники; средства обучения.

Sapozhnikov S. V., Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk, Ukraine

MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES FOR PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF EDUCATION IN THE COUNTRIES OF THE BLACK SEA REGION

In the article on the basis of analysis we are presenting the key pedagogical technologies which are most frequently used in the system of future pedagogical workers' training in the Black Sea regions countries. The following technologies are: project technology (project method), integrated module technology, module technology with ranking, problem teaching technology, suggestive technology, case technology, cooperative development technology, and distance teaching using computers (e-learning). We would like to highlight the necessity to use Information and Communication Technologies in the teaching process to help students obtain professional experience in the studied countries.

Keywords: Black Sea Region; higher pedagogical education; pedagogical technologies; pedagogical workers; teaching tools.

Рецензенти: д-р пед. наук, професор М. М. Букач;
д-р пед. наук, професор О. П. Мещанинов

© Сапожников С. В., 2016

Дата надходження статті до редколегії 9.02.2016